

Een knipoog van de tijd, deel 1

Voor Hannie, mijn muze
Voor Jan Kal, mijn inspirator

Nijmegen (Lent), september 2023
©Hans Manders

Een knipoog van de tijd

1000 sonnetten

Deel 1: afdelingen

Hans Manders

Voorwoord

Over het ontstaan, de ontwikkeling en de voltooiing van een passie

Mijn eerste, althans bewuste, kennismaking met het sonnet was tijdens het eerste of tweede jaar van de studie Nederlands aan, toen nog, de Katholieke Universiteit van Nijmegen¹. Ongetwijfeld is er in de lessen Nederlands aan het Udense College van het Heilige Kruis (van achtereenvolgens de heren Mol, Muller en Donkers) ook weleens een sonnet voorbij gekomen, maar dat heeft zich in mijn geheugen nergens een plaats verworven. Van Jan Muller herinner ik mij nog zijn voorliefde voor de *Erotische vertellingen* van Paul Rodenko, waaruit hij vol passie en met twinkelende ogen kon voorlezen. Van die andere Jan, kruisheer Jan Donkers, die we altijd met zijn voornaam aanspraken, is mij vooral bijgebleven dat hij halverwege de jaren zeventig via de songteksten van onder anderen Woody Guthrie en Bob Dylan de liefde voor taal en literatuur op zijn leerlingen trachtte over te brengen². Van meneer Mol, mijn docent Nederlands in de brugklas, ben ik niet alleen zijn voornaam, maar ook zijn literaire voorkeuren vergeten. Hij had een bril en achterover gekamde grijze haren, dat weet ik nog wel, en hij kwam, zegt mijn geheugen, uit Nijmegen (in een lelijke eend, zegt datzelfde geheugen, maar ik weet niet of ik het wat dit betreft kan vertrouwen).

Hoe dan ook, in die stad las ik dus aan het eind van de jaren zeventig bewust mijn eerste sonnet. Het heeft zich niet in een willekeurig achterkamertje van mijn geheugen genesteld, nee, het heeft er een prominente plek opgeëist, een luxe, grote en fraai gestoffeerde kamer. Met minder wenste het geen genoeg te nemen. Ik moest en zou het me regelmatig herinneren, of ik wilde of niet. En ja, ik wilde.

Dat eerste sonnet stond ergens in de syllabus van het kandidaatvak analyse moderne poëzie³. De docent heette, als mijn geheugen het

¹ Ik begon aan deze studie in augustus 1977.

² Jan Donkers had een eigen lesmethode voor het vak Nederlands ontworpen met daarin voornamelijk teksten over popmuziek en liedteksten van o.a. Woody Guthrie en Bob Dylan.

³ Het kan ook zijn dat het vak Analyse poëzie heette, zonder de toevoeging 'moderne'.

goed heeft opgeslagen, Gerard Raat. Hij was een wetenschappelijk medewerker aan de letterenfaculteit met een donkere haardos en een opvallende, gevoerde bontkraagjas, waar hij ondanks zijn nog jeugdige leeftijd in mijn optiek toch te oud voor was. Hij was gespecialiseerd in het proza van Hermans en Reve, maar wist kennelijk ook het een en ander van poëzie, genoeg in ieder geval om de eerste- of tweedejaars Nederlands de fijne kneepjes van het analyseren van twintigste-eeuwse gedichten bij te brengen.

Of was het toch Raats leeftijdgenoot Willem van der Paardt die de colleges Analyse moderne poëzie verzorgde? Ik weet zeker dat ik bij beide heren in mijn tweede jaar een mondeling examen moderne letterkunde heb moeten afleggen, waarvoor ik maar liefst achtenveertig literaire werken uit de twintigste eeuw had moeten lezen, een krachtsinspanning die door hen beloond werd met een schamele zes. Maar verder wordt de herinnering aan Van der Paardt toch vooral in beslag genomen door het droevige feit dat hij op een ochtend voordat mijn jaargenoten en ik college van hem zouden hebben naar de bossen van Heumens oord fietste en daar voor de richting Venlo razende trein sprong. Ik zie nog voor me hoe we, nadat hij in de collegezaal niet was komen opdagen, in de kantine van het Erasmusgebouw met zijn allen zaten te wachten in afwachting van een nadere toelichting op zijn niet-verschijnen en hoe op enig moment het vreselijke bericht door de ruimte begon te gonzen. Van de haast tastbare emoties voerde onbegrip de boventoon. Dit kon niet waar zijn. Maar het was waar. Een van de levenswijsheden die ik door dat gebeuren opdeed, was dat je van het lezen van literatuur niet per se een vrolijker mens werd.

Mijn eerste sonnet⁴ had ook geen vrolijke inhoud. Al in de tweede versregel ging het over iemands overlijden en dat was waarschijnlijk precies de reden waarom het zo'n indruk op me maakte. Die iemand was namelijk een wielrenner van wiens veel te vroege dood ik tien jaar daarvoor, als achtjarig jochie, in vage, trillerige zwartwitbeelden zelf getuige was geweest, althans van de voorstadia daarvan: Tommy Simpson. Hoe hij in de Tour de France van 1967 tijdens de beklimming van de Mont Ventoux bij een temperatuur van meer dan

⁴ *Mont Ventoux* van Jan Kal uit de bundel *Fietsen op de Mont Ventoux* uit 1974.

40 graden iets meer dan een kilometer voor de top van de kale berg van zijn fiets viel, hoe hij door een official weer op zijn fiets werd gezet maar opnieuw tegen de grond ging, hoe hij door een helikopter werd opgetakeld om naar een naburig ziekenhuis te worden vervoerd en dat alles met de sonore commentaarstem van Theo Koomen, het had een onuitwisbare indruk op mij gemaakt. Mijn moeder zat met open mond naast me en was derhalve niet in staat de impact die de beelden op mij hadden te relativiseren. Ze had waarschijnlijk al meteen begrepen dat de toenmalige wereldkampioen ten dode opgeschreven was.

Het intrigeerde mij dus dat in dit gedicht -dat het een sonnet betrof, wist ik toen nog niet- Tommy Simpson werd gememoreerd. Al vond ik de eerste versregel (*“Dichten is fietsen op de Mont Ventoux”*) wat vreemd, de vermelding van Tommy's overlijden zette mij ertoe aan de overige regels met belangstelling tot me te nemen.

Er was meer wat me intrigeerde: de wrange woordspeling *“doodmoe”* aan het eind van de eerste strofe, de spelwijze van taboe⁵ in versregel 6, de vermelding van een bekend shampoomerk⁶ in regel 7, de ook door mijn ouders vaker gebezigde uitdrukking *“bezint eer gij begint”* aan het eind van de derde strofe en vooral de slotregel *“ijdelheid en het najagen van wind”*. Dat dit een citaat uit het Bijbelboek Prediker was, wist ik toen nog niet, maar mijn ogen bleven aan deze door een dubbele punt voorafgegane versregel haken. Wat bedoelde de dichter hier in godsnaam? Wat had het met de Mont Ventoux en met wielrenner Tommy Simpson te maken? Meer dan bij eerdere gedichten het geval was, wilde ik de dichter begrijpen.

Die dichter bleek Jan Kal te heten. Die naam zei me op dat moment niets. De twee Jannen op mijn middelbare school hadden voor zover ik wist nooit wat over hun voornaamgenoot verteld, dus ik had geen bundel van deze Jan op mijn literatuurlijst gezet. (Wel een bundel van mezelf overigens, een geniete bundeling van mijn eigen poëzieprobeersels, die ik de pretentieuze titel *De eeuwige weg* gegeven had. Jan Donkers vond het prima dat ik die op mijn lijst zette. Jan vond eigenlijk alles prima.)

⁵ Jan Kal spelde *‘tabu’*. Ik weet nog altijd niet waarom.

⁶ *Sunsilk Shampoo*

Of Gerard Raat (of Willem van der Paardt) tijdens de colleges wat over Jan Kal verteld heeft, betwijfel ik. Ik heb het in ieder geval niet als herinnering opgeslagen. Wat ik wel weet, is dat ik na het lezen van *Mont Ventoux* meer over deze dichter wilde weten en zelf op onderzoek ben gegaan. Ook zijn naam intrigeerde mij immers: Jan Kal, een naam van slechts twee lettergrepen. Een krachtige naam. Een naam die zich meteen een weg baant naar je langetermijngeheugen, naar het mijne althans.

Ik ontdekte dat deze dichter geboren was in 1946 in Haarlem en in 1974 gedebuteerd was met *Fietsen op de Mont Ventoux*, een bundel met 222 sonnetten. Het gedicht in de syllabus was dus waarschijnlijk het titelgedicht. Naast dit gedicht stonden er nog 221 andere sonnetten in deze debuutbundel. Wow, dacht ik⁷. Ik wilde dus weten wat sonnetten waren. Wat waren de kenmerken van deze dichtvorm waarvan Jan met de korte achternaam er maar liefst 222 geschreven had? Het zouden toch niet allemaal gedichten over overleden wielrenners met mysterieuze slotregels zijn.

Enfin, ik kwam het een en ander over het sonnet te weten: dat het een dichtvorm is die zijn oorsprong heeft in het Italië van de dertiende eeuw, dat het zijn grootste bekendheid en invloed op latere dichters dankt aan Dante en zijn Beatrice⁸ en Petrarca en zijn Laura⁹, dat in zestiende-eeuws Engeland een variatie ontstond die bekend werd onder de naam Shakespearesonnet, dat eveneens in de zestiende eeuw in de Nederlanden de eerste sonnetten werden geschreven en in de zeventiende eeuw door onder andere P.C. Hooft deze dichtvorm echt tot bloei kwam, dat in de negentiende eeuw onder invloed van de jong gestorven dichter Jacques Perk en zijn gedichtenreeks voor

⁷ In *De eeuwige weg*, mijn eigen 'debuut', stonden nog geen twintig 'gedichten'.

⁸ *Vita Nuova (Het nieuwe leven)* is een boek van de Florentijnse dichter Dante Alighieri. De inhoud bestaat uit 31 gedichten waarvan 25 sonnetten. Deze gedichten worden door korte prozateksten met elkaar verbonden. In deze teksten wordt de thematiek in de gedichten behandeld en wordt uiteengezet wat er in de tussentijd voorviel. Het boek werd tussen 1292 en 1293 samengesteld uit allerlei gedichten die Dante in de voorgaande jaren over zijn geliefde, Beatrice Portinari, had geschreven.

⁹ *Il Canzoniere* (1374) is een verzameling van gevoelige gedichten (grotendeels sonnetten) opgedeeld in twee delen: *In vita di madonna Laura* en *In morte di madonna Laura*. Zoals uit de titels valt af te leiden, is Petrarca's onbeantwoorde liefde voor Laura het allesoverheersende thema.

ene Mathilde¹⁰ het sonnet een revival beleefde, dat in de twintigste eeuw de Vijftigers het in de ban deden, maar het vanaf de jaren zeventig als een Phoenix uit zijn as herrees, dat deze dichtvorm bestaat uit veertien versregels bestaande uit twee kwatrijnen, samen het octaaf vormend, en twee terzetten, samen het terzet vormend, met een metrum en een vast rijmschema, oorspronkelijk *abba abba cde cde*, waarop allerlei variaties mogelijk zijn, dat er tussen octaaf en sextet een wending¹¹ plaatsvindt maar dat die ook tussen de twee terzetten¹² kan zitten, dat het oorspronkelijke onderwerp een, bij voorkeur onbereikbare, geliefde was, maar dat het sonnet zich ook leent voor allerlei andere, serieuze en minder serieuze, onderwerpen.

Er was veel wat me aansprak: de lange geschiedenis van deze dichtvorm, het vermogen om terug te keren van weggeweest, de mogelijkheid om de onbereikbare geliefde via taal toch te bereiken (mijn ‘gedichten’ in *De eeuwige weg* handelden deels ook over dit onderwerp), de voorschriften voor de vorm en de mogelijke variaties daarop. Het duurde nog enige jaren voor ik zelf mijn eerste sonnet schreef, maar de kiem daarvoor is gelegd na de kennismaking met Jan Kals *Mont Ventoux*. Onbewust wist ik na het lezen van dit gedicht en mijn eerste onderzoekje naar de geschiedenis en de kenmerken van deze dichtvorm dat ik zelf ooit sonnetten zou gaan schrijven. Ik wil Jan en de samensteller(s) van de syllabus Analyse moderne poëzie dan ook hartelijk danken voor deze eerste kennismaking. Al wist ik dat toen nog niet, een passie was geboren. En wat ik al helemaal niet kon bevroeden was dat Jan Kal bij het uitleven van die passie een grote rol zou gaan spelen.

Mijn eerste ‘sonnetten’ schreef ik in de doctoraalfase van de studie Nederlands. In januari 1983 typte ik er met mijn elektrische, voor het uittypen van mijn scriptie gekochte typemachine een achttal uit op mintgroen briefpapier, sloeg er met de nietmachine een drietal nietjes

¹⁰ Toen Jacques Perk 20 jaar oud was, reisde hij met zijn ouders door de Ardennen. Daar leerde hij een meisje kennen, Mathilde Thomas. Zij gaf hem de inspiratie voor een grote cyclus van meer dan honderd sonnetten. Deze werd als *Mathilde, een sonnettenkrans* na Perks dood op 22-jarige leeftijd uitgegeven door Willem Kloos.

¹¹ Oorspronkelijke naam volta. Ook chute genoemd.

¹² Ook terzinen genoemd.

door en schreef op de omslag met vulpen en in voor mijn doen best sierlijke letters *De Sonnetten van Tijd, Liefde en Eeuwigheid*.

Als ik een half mensenleven later deze bundeling vanonder het stof tevoorschijn tover, valt me in het eerste sonnet, getiteld *Het dier in mij* (behalve een schaamrood verwekkende spelfout¹³ in de eerste regel van het tweede terzet) op dat de inhoud nogal hoogdravend is en dat ik het destijds nog niet al te nauw nam met het metrum. Ter illustratie het eerste kwatrijn.

*En ziek dier sluipt in mijn aderen rond:
kolkend bloed wordt steeds uit mijn lijf gezogen
woorden komen stotterend uit mijn mond
waar liefdesklank uit lijkt te zijn vervolgen*

Het opnieuw doorlezen van deze acht pennenvruchten bezorgt me, naast het genoemde schaamrood, een wee gevoel in mijn maag. De titels, onder andere *De scherven zijn nog heel* en *Woorden voor een warmere wereld*, en de gedichten zelf zijn allemaal nogal zwaar en pretentius. Er zit geen enkele zelfspot of lichtheid in. Het is een bundeling van acht aandoenlijke maar grotendeels mislukte pogingen om op een echte dichter te lijken. Een excuus is dat ik destijds nog maar drieëntwintig was. Maar Jacques Perk was nog jonger toen hij zijn sonnettencyclus voor Mathilde schreef; toen hij tweeëntwintig was, bezweek hij aan een longaandoening.

Het gedicht dat ik tweeënhalf jaar na *De Sonnetten van Tijd, Liefde en Eeuwigheid* schreef voor de trouwaankondiging van mijn aanstaande vrouw en mij was geïnspireerd op een door de peettante van mijn geliefde vervaardigd beeldje van een getrouwd stel, waarvan een foto de voorkant van de kaart sierde. Ook dit is met de ogen van nu op zijn best een aandoenlijke poging een sonnet te schrijven. Toch durf ik het hier in zijn geheel op te nemen, al is het maar om aan te tonen dat ik de vaardigheid om een goedlopend sonnet te schrijven toen nog niet echt beheerste.

Jouw lichaam met mijn lichaam verbonden

¹³ "Alsof ik wordt verzwakt door een soort zweer" staat er.

*vastgeklonken in onwrikbaar steen
dat jouw lijf in 't mijne uit doet monden
versmolten tot een beeld is samen een*

*Samen trekken wij over de wegen
van het leven 't uitgestrekte land
komen bergen dalen samen tegen
leiden steeds elkander bij de hand*

*Toch mag deze steen ons nooit beknellen
het baat onze liefdesband het meest
als elk ademt uit een vrije geest*

*Als beiden steeds uit vrije wil vertellen
met elkaar de levensweg te gaan
en anderen naast ons blijven staan*

Met dit gedicht kwam een einde aan wat ik 'mijn eerste sonnettenperiode' zou kunnen noemen. Sowieso heb ik in de eerste jaren van ons huwelijk nauwelijks gedichten geschreven. Er waren immers volop andere zaken die mijn aandacht vroegen, de bij het leraarschap horende werkzaamheden en het bij het vaderschap horende aandeel in de opvoeding van onze drie kinderen, om de belangrijkste zaken te noemen. Die lieten in mijn hoofd geen ruimte voor dichterlijke erupties. Mijn belangstelling voor het sonnet ging daardoor in de sluimerstand.

Hieruit ontwaakte ik toen ergens aan het eind van de jaren tachtig in de boekenramsj van de V&D in Eindhoven mijn oog viel op een felkleurig boek met de titel *De 200 bekendste, mooiste, tederste, leukste sonnetten*¹⁴. Het keek me dermate uitnodigend aan dat ik het zonder aarzeling oppakte en meenam naar de kassa. Terwijl ik mijn portemonnee trok, keek de caissière me aan met een mengeling van bewondering en mededogen, althans dat ik verbeeld ik me met

¹⁴ Uitgegeven in 1985 bij uitgeverij Sijthoff en samengesteld en ingeleid door Robert-Henk Zuidinga.

terugwerkende kracht. Ze had, zo stel ik me voor, vanachter haar V&D-kassa niet eerder een exemplaar van dit boek verkocht.

Thuis las ik eerst de inleiding¹⁵ en begon vervolgens te bladeren en gedichten te lezen. Hoe verder ik kwam, hoe enthousiaster ik werd. Een deel van de 200 sonnetten kende ik van mijn studie Nederlands, andere uit de literatuurmethode die ik op school gebruikte, maar minstens de helft van de in deze bloemlezing opgenomen sonnetten las ik voor het eerst. Ik genoot van de grote verscheidenheid aan onderwerpen en de variaties in rijmschema, metrum en strofobouw binnen de grens van veertien versregels, waarbij de grootste ontdekking was dat, zoals de titel al verklapt had, sonnetten ook leuk kunnen zijn. Deze bundel was mijn eerste kennismaking met bijvoorbeeld Lévi Weemoedt en Driek van Wissen. Hun namen had ik tijdens de studie Nederlands aan de Katholieke Universiteit nooit gehoord, laat staan dat ik kennis had gemaakt met hun sonnetten. Ik nam aan dat de eerbiedwaardige professor Meeuwesse¹⁶, bij wie ik aan het eind van de kandidaatsfase samen met ene Gertjan mondeling examen poëzie had moeten doen (een 8 kregen we, ondanks het verwijt van de professor dat we een Bijbelse verwijzing in een van de door ons voorbereide gedichten over het hoofd hadden gezien), deze beoefenaren van het light verse te min vond, maar ik ervoer het als een gemis dat ik hun sonnetten niet eerder had leren kennen.

De bundeling van tweehonderd sonnetten bood ook een hernieuwde kennismaking met *Mont Ventoux* van Jan Kal, mijn oersonnet. Ik vond het niet meer dan vanzelfsprekend dat Robert-Henk Zuidinga dit sonnet in zijn bloemlezing had opgenomen. Inmiddels wist ik dat ik de eerste versregel¹⁷ een asyndetische vergelijking was en dat dit gedicht eigenlijk helemaal niet over Tommy Simpson, wielrennen en het beklimmen van de Mont Ventoux ging, maar over het dichten zelf. Ik wist ook, met dank aan de hierboven gememoreerde schrobbering van professor Meeuwesse, dat de afsluitende

¹⁵ Getiteld: *Van Tuitert tot Nijmeegs sonnet, Het Nederlandse sonnet door de eeuwen heen*

¹⁶ Karel Meeuwesse (1914-1991); was vanaf 1960 hoogleraar in de moderne Nederlandse letterkunde en in de algemene literatuurwetenschap aan de Katholieke Universiteit Nijmegen.

¹⁷ "Dichten is fietsen op de Mont Ventoux"

versregel¹⁸ ontleend was aan het bijbelboek Prediker¹⁹. Dichten en de Mont Ventoux per fiets beklimmen waren beide ijdele, zinloze bezigheden, vergelijkbaar met het najagen van wind, maar toch kon je een enorme drive hebben dat te doen. De wending ligt in dit sonnet van Jan Kal duidelijk tussen de twee terzetten, gemarkeerd door het woordje ‘Toch’. Toch haalt de ik-persoon de top van deze kaalgeslagen berg. Toch schreef hij dit sonnet, dat symbolisch is voor de 221 andere sonnetten in zijn debuutbundel.

Wat het fietsen op de Mont Ventoux betekent, ervoer ik een aantal jaren later, toen ik, terwijl mijn vrouw zwanger was van ons eerste kind, zelf voor de eerste keer de kale berg bedwong. Na een mislukte generale, waarbij ik al klimmend achterna gezeten werd door een gevaarlijke hond (geïnteresseerde lezers kunnen hierover lezen in mijn boek *Tranen voor Tommy, memoires van een mooiweeffietser*²⁰), kwam ik op een hete augustusdag –ook al is de hitte schroeïend, zou Jan Kal zeggen– gesteund en aangemoedigd door mijn geliefde, op eigen kracht boven. Hoe *onuitsprekelijk vermoeïend*²¹ was dat, maar hoeveel voldoening gaf het toen ik het weerstation op de top bereikt had. Hoeveel voldoening kon een in wezen zinloze bezigheid geven. Ik had het toch maar mooi gedaan, met de nadruk op toch.

Ik heb, voor zover ik me kan herinneren, tijdens die beklimming niet aan het schrijven van sonnetten gedacht. (Ik heb gedurende die anderhalf uur sowieso weinig gedacht. Dat is een van de charmes van zo’n beklimming: je leeft dermate in het moment, je bent dusdanig gefocust op het bereiken van de volgende bocht, dat er in je hoofd voor gedachten van welke aard dan ook amper plaats is.) Toch moet ergens tijdens die inspanning Jan Kals *Mont Ventoux* door mijn hoofd zijn gegaan, al was het maar omdat ik, zelf half dood, iets meer dan een kilometer onder de top het monument ter ere van Tommy Simpson ben gepasseerd met een beentempo dat dermate traag was dat ik er niet zomaar aan voorbij kon fietsen. De kiem voor de door mij circa tien jaar later geschreven variatie op Jan Kals historische sonnet, getiteld *Mont Ventoux, deel twee*, met als beginregel ‘Leven is

¹⁸ “ijdelheid en het najagen van wind”

¹⁹ Prediker 1:1-18

²⁰ Uitgegeven in 2018 Bij Brave New Books

²¹ Uit *Mont Ventoux*, versregel 9

dalen van de Mont Ventoux’, moet toch tijdens mijn eerste beklimming van de berg van alle winden gelegd zijn.

Mont Ventoux, deel twee is als een van de 60 sonnetten opgenomen in mijn echte debuutbundel *De kou verdrijven* uit 2003. Exact twintig jaar dus na *De Sonnetten van Tijd, Liefde en Eeuwigheid* (en circa vijftig jaar na mijn eerste kennismaking met het sonnet, in de vorm van Jan Kals *Mont Ventoux*) kwam mijn eerste echte gedichtenbundel uit. Nou ja, wat is echt? Ik had een collega, een classicus die in zijn vrije tijd bij wijze van uit de hand gelopen hobby eigen methoden voor het onderwijs in de klassieke talen maakte en vermenigvuldigde, bereid gevonden het aanbod van zijn mini-uitgeverij uit te breiden met de eerste aanzet van een poëziefonds door *De kou verdrijven* in een oplage van 60 exemplaren voor mij te drukken²².

Ergens rond de eeuwwisseling had ik het schrijven van sonnetten weer opgepakt. Waar bij *De Sonnetten van Tijd, Liefde en Eeuwigheid* het dichten over het verschijnsel tijd nog een jeugdig koketteren was met iets wat in mijn leven eigenlijk nog amper een rol speelde, inmiddels was ik de veertig gepasseerd (*Media vita in morte sumus*²³) en was tijd, het snelle verstrijken ervan, een factor van betekenis geworden. De eerste afdeling van *De kou verdrijven* heet dan ook *De maalstroom vertragen* en bevat naast *Mont Ventoux, deel twee* sonnetten met titels als *Vader Tijd* (een bewerking van *Geswinde grijsart* van P.C. Hooft²⁴), *Het tijdstip* en *Tijdbom*. Ook in andere sonnetten uit mijn debuutbundel speelt tijd een grote rol. Zo begint het sonnet *Elf* met “*Mijn oudste dochter is inmiddels elf*” en vraagt de ik-persoon in *Voorbij* zich in de tiende versregel af: “*Hoe is de tijd aan mij voorbijgegaan?*” Bovendien staan in deze bundel ook de eerste sonnetten die ik schreef over Rome, de eeuwige stad, waarvoor ik vanaf de eerste keer dat ik er kwam, in 1990, een levenslange passie heb opgevat. Een van die gedichten, het vierde uit een cyclus over de

²² Voor degenen die het bovenstaande willen verifiëren: de betreffende uitgeverij heet *Marven* en heeft zijn hoofdvestiging in Rosmalen.

²³ Betekent *Midden in ons leven zijn wij door de dood omgeven*; is de eerste regel van een gregoriaans gezang gekend als *Antiphona pro Peccatis of de Morte*

²⁴ Eerste woorden van titelloos sonnet van P.C. Hooft uit 1610

San Clemente, heet *De tijd ontkracht*. Dat was (en is) een van mijn drijfveren bij het schrijven van sonnetten: de tijd ontkrachten, hoe onmogelijk dat ook is.

De sonnetten uit *De kou verdrijven* zijn merendeels nogal zwaar van toon. Mocht Robert-Jan Zuidinga overwegen een nieuwe bloemlezing te maken en hij zou bij de research daarvoor op mijn debuutbundel stuiten, dan zou hij daaruit zeker geen exemplaar opnemen als voorbeeld van de 'leukste' sonnetten. Er is in deze bundel nog geen sprake van light verse en er valt nog weinig (of eigenlijk nog helemaal niets) te lachen. Zo staan er drie gedichten in die ik schreef naar aanleiding van de gebeurtenissen op 11 september 2001 en gaat de driedelige reeks *Ongeluk in een tunnel* over een ongeluk in de Gotthardtunnel, waarbij vijf van de zes leden van een Nederlands gezin om het leven kwamen. Kennelijk moest ik mij, voor ik toe was aan het schrijven van sonnetten met een lichtere toon, nog wat verder bekwamen in de spelregels van strofepbouw, rijmschema, metrum en volta.

Mijn tweede dichtbundel, *Staalkaart*, kwam uit in 2007 en werd opnieuw uitgegeven door Marven (waarmee de omvang van het poëziefonds van deze uitgeverij in één klap verdubbelde). De ondertitel van deze bundel is *Gedichten, licht en half zwaar* en zo heb ik ook de twee afdelingen genoemd waaruit de bundel bestaat. Deze bundel biedt, zoals de titel zegt (ondersteund door de afbeelding op de omslag), een staalkaart van wat ik na 2003 aan gedichten geschreven had. Merendeels zijn het vormvaste, rijmende gedichten, maar een flink deel van de afdeling *half zwaar* bestaat ook uit vrije verzen. In beide afdelingen bestaat de hoofdmoot evenwel uit sonnetten, zeventien in de lichte afdeling en dertig in de half zware.

In een moment van overmoed besloot ik een exemplaar van *Staalkaart* met begeleidend schrijven op te sturen naar de toenmalige Dichter des Vaderlands, Driek van Wissen²⁵. Inmiddels was ik een groot bewonderaar van zijn light verse en zijn verzamelbundel *Onverwoestbaar mooi*²⁶, waarin de sonnetten ruim in de meerderheid zijn, lag gedurende lange tijd als een soort eigentijdse bijbel op mijn

²⁵ Driek van Wissen werd na een actieve campagne in januari 2005 de tweede Dichter des Vaderlands. Dat bleef hij tot zijn plotselinge dood in mei 2010.

²⁶ Uit 2003

nachtkastje. Tot mijn verbazing kreeg ik na enige weken antwoord van Driek. Hij had de gedichten uit *Staalkaart* met veel plezier gelezen, meldde hij. Er stonden meerdere gedichten in die hem bevielen, wat mij natuurlijk met de nodige trots vervulde. Zo'n schouderklopje van de meester zelf, daar wordt een mens -deze mens althans- heel gelukkig van. De meester was evenwel minder te spreken over mijn indeling in een lichte en half zware afdeling. Dat vond hij een onderwaardering en een diskwalificatie van de lezer. Die maakte zelf wel uit wat hij van een gedicht vond en wat het met hem deed. Er was, zo doceerde Driek, geen wezenlijk verschil tussen lichtere en zwaardere gedichten. Dat onderscheid was kunstmatig, zoals ook het onderscheid tussen hogere en lagere kunsten kunstmatig was.

Die les van de meester, enkele jaren voor zijn plotselinge dood, was precies het zetje dat ik nodig had om van een bezigheid waarin ik steeds meer aardigheid had gekregen een ware passie te maken. We hebben elkaar één keer kort gesproken, tijdens een van de edities van de jaarlijkse Willem Wilmink dichtwedstrijd in de bibliotheek van Almelo²⁷, en bij die gelegenheid heeft Driek zijn les herhaald. Er is geen wezenlijk verschil tussen light verse en andere poëzie. Het zijn twee loten aan dezelfde stam. Er zijn voor een dichter geen taboes, noch wat betreft de vorm noch wat betreft de onderwerpkeuze. Ieder onderwerp leent zich voor een gedicht. Ik wil Driek graag postuum danken voor deze wijze les en zijn bijdrage aan de forse toename van mijn creativiteit.

Mijn derde, in eigen beheer uitgegeven, dichtbundel verscheen in 2010. De titel is *Het leven gaat van A tot Z* en de ondertitel *Sonnetten 2003-2010*. Het is een bundeling van de ruim tweehonderd sonnetten die ik na *De kou verdrijven* schreef. Deze bundel bestaat uit vijftien afdelingen met titels als *Van A tot Z*, *De maanden*, *Odes*, *Het andere geslacht* en *Varia*, maar er is geen onderscheid gemaakt tussen lichtere

²⁷ Dichtwedstrijd die sinds 1996 jaarlijks wordt georganiseerd door de bibliotheek van Almelo met als uitgangspunt één regel die door een bekende dichter wordt aangedragen. De eerste was Willem Wilmink zelf. Die wees vervolgens voor de tweede editie Jean Pierre Rawie aan en die op zijn beurt Willem Wilmink voor de derde editie. Zo ging het verder. In 2021 was de 25e editie, waarvoor Mylou Frenken de zin bedacht heeft.

en zwaardere gedichten. Voor zover dat onderscheid er is, laat ik het aan de lezer te bepalen welke sonnetten hij als lichter en welke hij als zwaarder ervaart. Indachtig de les van Driek blijkt uit deze verzameling dat nagenoeg ieder onderwerp zich leent om er een sonnet over te schrijven, of het nou de letter A (of een andere letter van het alfabet), de maand januari (of een van de andere maanden van het jaar), het buitengewone voetbalvernuft van de nog jonge Messi, de smaak van appelmoes, de werking van Cif (voorheen Jif), het overlijden van jeugdheld Swiebertje, de hordes vrouwen die deelnemen aan Leontiens Ladies Ride²⁸, de 'wijsheid' van mijn ome Thijs of de zeventiende verjaardag van mijn petekind, et cetera, et cetera is.

Een van de sonnetten uit *Het leven gaat van A tot Z*, en wel dat op bladzijde 167, is getiteld: *250: sonnet voor mezelf*. Het maakt deel uit van de afdeling *Ik*. Het eerste kwatrijn gaat als volgt:

*De hoogste tijd mezelf hier te fêteren
en dat ik in het zonlicht wordt gezet:
mijn tweehonderd en vijftigste sonnet
is reden om de dichter eens te eren.*

Dit sonnet is het eerste bewijs dat er in mijn hoofd een teller was gaan lopen. Ik wist dat de dichter die aan de basis van mijn voorliefde voor het sonnet stond, Jan Kal, in 1997 een verzamelbundel van maar liefst duizend sonnetten uit de jaren 1966 tot 1996 het licht had doen zien²⁹. Dat gegeven vond ik dermate imponerend dat ik nooit in een boekhandel of bibliotheek naar dit boek heb durven zoeken, uit vrees erdoor verpletterd te worden. Maar *250: sonnet voor mezelf* toont aan dat ik ergens in mijn achterhoofd toch de strijd met mijn inspirator was aangegaan.

²⁸ Dit is een fietstoertocht voor vrouwen. Leontien van Moorsel is de naamgever en organisator van dit evenement. De eerste editie van het evenement vond plaats in 2005 in 's-Hertogenbosch met 5000 deelnemers.

²⁹ Jan Kal, 1000 sonnetten 1966-1996, in 1997 verschenen bij gelegenheid van Kals 50^e verjaardag bij uitgeverij Nijgh & Van Ditmar.

Ook na *Het leven gaat van A tot Z* bleek dat ik wat de inspiratie voor het schrijven van sonnetten betreft de Z nog niet bereikt had. Integendeel, er volgden enkele heel creatieve jaren. In 2011 schreef ik er negenendertig, in 2012 honderdvijf en in 2013 maar liefst honderdzeventien. In 2013 verzamelde ik zesenzeventig sonnetten onder de titel *De dood komt op een doodgewone dag*³⁰. Hierin staan de sonnetten die ik schreef rondom de dood van mijn moeder en, in de afdeling *Dichter, zanger, maanwandelaar ...*, over de dood van bekende mensen die, net als mijn moeder, op een doodgewone dag de dood in de ogen keken. Ook nam ik, met dezelfde titel als de bundel, een heuse sonnettenkrans³¹ erin op en ook een sonnet over de dood van Maria, de kokkin van *Hotel Louisiana*, mijn eerste hotel in Rome.

Dit sonnet nam ik uiteraard ook op in de bundel *De eeuwige stad* met als ondertitel *Rome in sonnetten*. Deze verscheen in december 2015, vijfentwintig jaar na mijn eerste kennismaking met Rome, bij Brave New Books, waar rond dezelfde tijd ook mijn zich voor een belangrijk deel in de eeuwige stad afspelende roman *Vroeger komt nooit meer terug* uitkwam³². Het sextet van het titelgedicht geeft antwoord op de vraag waarom Rome mij, ook als dichter, zo blijft fascineren.

*Het antwoord is: in Rome is de tijd
niet bezig met alleen maar voort te schrijven,
niet iets ongrijpbaars waar je onder lijdt.*

*Dat ook mijn wegen steeds naar Rome leiden
komt aangezien een zweem van eeuwigheid
me in haar straten steeds weer kan verblijden.*

³⁰ Van deze bundel bestaat maar één exemplaar. De omslag is ontworpen door mijn zoon Bart.

³¹ Een sonnettenkrans is de naam voor een reeks van precies vijftien sonnetten met strenge vormeisen. Daarin moet de slotregel van elk sonnet ook weer de beginregel van het eerstvolgende sonnet zijn en is de slotregel van het veertiende gelijk aan de beginregel van het eerste sonnet.

³² Verschenen in december 2015.

Over hoeveel onderwerpen ik ook sonnetten geschreven heb, de thema's uit mijn 'debuut' uit 1983, *De Sonnetten van Tijd, Liefde en Eeuwigheid*, zijn de belangrijkste thema's gebleven.

In 2013 werd ik aangesteld als derde gemeentedichter van Bernheze³³. Die taak heb ik vervuld tot januari 2017, toen ik het stokje overgaf aan de vierde (en eerste vrouwelijke) gemeentedichter³⁴. In die periode verzorgde ik om de twee weken een rubriek in De Mooi Bernheze Krant. Die rubriek, getiteld *Mooi van Hans Manders*, bestond uit een inleiding in prozavorm gevolgd door een of soms twee gedichten. Verreweg de meeste waren (uiteraard) sonnetten. De eerste zestig bijdragen voor De Mooi Bernheze Krant heb ik in oktober 2015 gebundeld in *Mooi van...*³⁵ Soms gingen deze bijdragen over Bernhezer aangelegenheden of personen, andere keren koos ik voor onderwerpen met een bredere reikwijdte of voor zaken die mij privé aan het hart gingen.

Bij gelegenheid van mijn afscheid als gemeentedichter mocht ik van de Bernhezer Kunstkring een dichtbundel samenstellen. Deze bundel heb ik *Terwijl de tijd* genoemd en heeft als ondertitel *Sonnetten en andere lichte gedichten*.³⁶ De les van meester Van Wissen indachtig had ik het woord *lichte* natuurlijk uit de ondertitel moeten weglaten. Dat ik het toch heb toegevoegd, is om aan te geven naar wat voor onderwerpen gaandeweg steeds meer mijn voorkeur is uitgegaan. Naarmate ik ouder werd, ben ik het leven lichter gaan zien en dat komt vanzelfsprekend ook tot uiting in mijn gedichten. Ook zwaardere onderwerpen geef ik in mijn latere sonnetten waar mogelijk liefst een lichte toon mee.

Net als bij *Het leven gaat van A tot Z* bestaat *Terwijl de tijd* uit een aantal afdelingen. In beide bundels heet een van die afdelingen *Poëticaal*. Het dichten zelf is door de jaren heen ook een van mijn favoriete dichtonderwerpen gebleven. Een van de poëtische gedichten in *Terwijl de tijd* is getiteld *Doel* en is opgedragen aan Jan Kal. In dit

³³ Ik werd aangesteld door de BKK, de Bernhezer Kunstkring. Mijn voorgangers waren Ad van Schijndel en Mas Papo.

³⁴ Ze heet Hieke Stek.

³⁵ Uitgegeven bij Brave New Books

³⁶ Uitgegeven bij Brave New Books in januari 2017

sonnet durf ik, in het eerste terzet, voor het eerst uit te spreken dat het mijn streven is hem te evenaren.

*Een bundel met een duizendtal gedichten
met op de koft ervan mijn eigen naam
dat is een doel waarop ik mij ga richten.*

Met gedichten bedoelde ik uiteraard sonnetten, maar dat kwam in het rijmschema minder goed uit.

De weg naar het behalen van dat doel is evenwel geen brede snelweg gebleken. Het bleek een nogal hobbelige weg te zijn met soms wat snelle stroken, maar regelmatig ook wegversmallingen, matig wegdek en stopborden.

Een snelle strook was er, nadat ik contact had gezocht met collegadichter Frits Criens. Ik deed dat nadat Frits mij een mail had gestuurd naar aanleiding van een sonnet van mij dat op de voorpagina van de site www.hetvrijevers.nl was geplaatst.³⁷ Trots dat deze Noord-Limburgse grootheid van het light verse de moeite had genomen op een sonnet van mij te reageren, beantwoordde ik de mail, wat leidde tot een in het teken van ons beider hobby staand bezoek aan Frits' woonplaats Haelen en vervolgens tot een gezamenlijk dichtproject. We bedachten een onderwerp (een wielervedstrijd waarbij de Mont Ventoux (!) van drie kanten beklommen moest worden), we maakten enkele afspraken over de vorm (drie kwatrijnen met het rijmschema ABBA en een distichon met nieuwe rijmklanken die de ander moest laten terugkomen als versregel 1 en 4 van het volgende sonnet) en Frits leverde het eerste sonnet aan. In het eerste kwatrijn zette hij meteen de toon.

*Wie pakt de Diamanten Wielerschoen
en mag de eretitel Berggeit dragen?
De winnaar van die strijd hoeft niet te klagen:*

³⁷ Deze site is een initiatief van Quirien van Haelen, zoon van Frits Criens, en is opgericht in 2009. De site is een vrijplaats voor light verse en (in tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden) daaraan gerelateerde vormvaste uitingen.

hem wacht een cheque van netto één miljoen.

Enkele creatieve maanden later schreef ik sonnet 48, de epiloog. Na een korte zoektocht naar een geschikte uitgever vonden we Uitgeverij Liverse in Dordrecht bereid *Vleugels op de Ventoux* uit te geven³⁸. Op de achterkant van deze bundel staat:

“In Vleugels op de Ventoux geven Frits Criens en Hans Manders een humoristisch en geestig verslag van een fictieve wielerskoers op de Mont Ventoux. (...)

Als ware cyclisten halen Criens en Manders op de flanken van hun Heilige Berg, de Parnassus, het beste uit zichzelf. De sprankelende inhoud van hun sonnetten in estafettevorm maakt Vleugels op de Ventoux tot een must voor wielersfans én liefhebbers van lichtvoetige poëzie.”

Ja, tijdens het schrijfproces van *Vleugels op de Ventoux* leek de weg naar het doel echt een snelweg. Maar toen het project voltooid was, diende zich een wegversmalling aan. Het was of het bedenken van de avonturen van tragische held Eddy Vleugels en zijn tegenstrevers in de strijd om de *Diamanten Wielerschoen*, het poëtisch antwoorden op de oneven gedichten van Frits, mijn inspiratie voor een belangrijk deel had laten wegvloeien.

Dat was ook een van de redenen waarom ik eind 2016 bij de Bernhezer Kunstkring aangaf dat ik wilde stoppen als gemeentedichter. Na de uitgave van *Terwijl de tijd* in januari 2017 was van de sonnettenpassie weinig meer over. Af en toe kwam er nog wel een ideetje op, in de vorm van een uit tien lettergrepen bestaande jambische beginregel die mij op weg naar mijn werk of, erger nog, midden in een deels doorwaakte nacht werd ingefluisterd, maar de vaart was er volledig uit. Een bundel met duizend sonnetten leek een schier onhaalbaar doel, iets wat weggelegd was voor een professional als Jan Kal, maar voor een amateur als ik altijd achter mijn poëtische horizon verborgen zou blijven. De snelweg was een moeilijk begaanbaar zandpad geworden.

³⁸ Uitgegeven in 2016.

Het magerste sonnetjaar was 2019, althans tot de 25^e van de voorlaatste maand van dat pre-coronajaar. Tot die gedenkwaardige dag schreef ik alleen mijn jaarlijkse bijdrage aan de Willem Wilmink dichtwedstrijd³⁹ en die was kennelijk van een dergelijk niveau dat ik, in tegenstelling tot bij eerdere deelnames, niet gebeld werd met de mededeling dat ik een van de tien prijswinnaars was. Ook dat gegeven zorgde ervoor dat er op weg naar mijn doel een stopbord geplaatst werd dat iedere inspiratie of aanzet tot een nieuw sonnet blokkeerde. Ik maakte mezelf wijs dat het schrijven van veertienregelige, vormvaste verzen tot het verleden behoorde.⁴⁰ Ik voelde me als het ware een late bekeerling van de Vijftigers die het sonnet dood verklaard hadden.⁴¹ Dat het sonnet weer als een Phoenix uit zijn as zou kunnen herrijzen achtte ik in mijn geval onmogelijk.

Maar toen, in de vroege ochtend van 25 november 2019, kregen mijn vrouw en ik een telefoontje vanuit het Nijmeegse Radboudziekenhuis, dat onze werkelijkheid behoorlijk op zijn kop zette. We waren, zonder dat we dat zagen aankomen, plotseling opa en oma geworden. De geboorte van Daan, ons eerste kleinkind, zorgde er te midden van een waterval van intense gevoelens ook voor dat het dichterlijke bloed in mijn aderen weer begon te stromen. Het eerste Daan-sonnet liet niet lang op zich wachten en bleek de aanzet tot een hele reeks.

Met die stroom kwam, met enige vertraging, ook de gedachte aan een bundel van duizend sonnetten weer omhoog en zo bleek ook wat mijn poëzieproductie betreft Phoenix wel degelijk uit zijn as te kunnen herrijzen. Vooral dankzij Daan was de oogst van 2019 toch nog elf sonnetten, waarna in 2020 de influistering van jambische vijfvoeten weer ouderwets op gang kwam. Nadat in september Liene, ons tweede kleinkind en onze eerste kleindochter, werd geboren, vond ik zelfs dat de tijd gekomen was een nieuwe bundel samen te

³⁹ De regel was dat jaar *Ik wist niet wat me nog te wachten stond*. Deze was aangereikt door Theo Danes. Zie verder noot 27.

⁴⁰ Dat gold niet voor het schrijven van proza. Ik was volop bezig met mijn nieuwe roman, *Ziende blind*.

⁴¹ "Eind jaren veertig groeide er in Amsterdam een kring van jonge dichters die het vrije leven vierden op papier. Ze schreven energiek, associatief, zintuigelijk, en hadden lak aan rijm en vaste versvormen, want dat was allemaal dood." Bron: <https://anderetijden.nl/aflevering/617/De-Vijftigers>

stellen. De titel van deze bundel is *Plotseling opa* en de ondertitel is *Sonnetten 2019-2020*.⁴² Naast de elf sonnetten uit 2019 staan er de zesendertig sonnetten in die ik tot half november van coronajaar 2020 schreef⁴³.

Op de achterkant van deze bundel staat het volgende:

“Na mijn vorige gedichtenbundel ‘Terwijl de tijd’ (2017) had ik het even helemaal gehad met het schrijven van sonnetten. Mijn streven ooit nog Jan Kal te evenaren door een bundel met duizend sonnetten uit te brengen voelde ineens als een idiote gedachte, als ‘ijdelheid en het najagen van wind’, om met de meester zelf te spreken. Maar de plotselinge geboorte van kleinzoon Daan in november 2019 deed de sonnettenschrijver in mij toch weer ontwaken.”

De zevenveertig sonnetten worden voorafgegaan door een *Voorafen* dat sluit ik af met de volgende alinea.

“Misschien gaat hij er toch nog ooit komen, die bundel met duizend sonnetten. De tijd zal het leren.”

Na de samenstelling van deze bundel ging het in mijn poëtische ader zowaar nog harder stromen. Tot het einde van 2020 werden mij nog drieëntwintig andere beginregels en sonnetideeën ingefluisterd, waardoor de totale oogst van 2020 negenenvijftig sonnetten bedroeg. Onderwijl bedacht ik dat het een mooie klus was om een thematisch overzicht te maken van alle sonnetten die ik in de loop der jaren geschreven had. Terwijl ik hiermee bezig was, stelde ik vast dat het er bijna zevenhonderd waren. Met het tempo van 2020 zou ik nog vijf jaar nodig hebben om inspirator Jan Kal te evenaren.

Het werden er twee. Op de laatste dag van september van 2022 schreef ik mijn duizendste sonnet, het laatste van een cyclus van vier sonnetten die ik *Brief aan Jan Kal* heb genoemd. Enerzijds leidde dat

⁴² Uitgegeven bij Brave New Books in november 2020.

⁴³ Uiteraard gaat een van de gedichten uit deze bundel over de coronapandemie, namelijk *Wat ik niet meer doe* op bladzijde 50.

tot een gevoel van opluchting en euforie. Ik omhelsde hartstochtelijk mijn geliefde en de neiging het Rijnwoordenboek van Bakker⁴⁴ bij het oud papier te gooien of ritueel te verbranden kon ik ternauwernood onderdrukken. Anderzijds was er de angst voor het zwarte gat. Om die het zwijgen op te leggen begon ik de volgende dag al met het afronden van dit voorwoord en het ordenen van die grote berg gedichten. Meteen constateerde ik dat er aan diverse schrijfproducten nog flink wat geschaafd zou moeten worden. Onvolmaaktheden in rijm en metrum, maar ook in zinsbouw, woordkeuze en interpunctie, met name in de sonnetten die ik al langer geleden geschreven had, ze bezorgden me soms het schaamrood op de kaken. Ik zou er voorlopig nog mijn handen aan vol hebben om al die onvolmaaktheden te repareren.

Inmiddels is die klus geklaard. Althans: het eerste deel van mijn bundeling van de duizend sonnetten is af en heeft u nu in uw hand. Gaandeweg de in de vorige alinea genoemde reparatie heb ik besloten er twee delen van te maken. Dit eerste deel bestaat uit dertien afdelingen. De verschillende afdelingen zijn grotendeels chronologisch geordend, tenzij er redenen waren om van de chronologie af te wijken. In deel twee staan de varia (gedichten die ik niet bij een van de afdelingen kon onderbrengen) en de cycli (gedichten die samen een cyclus vormen, van minimaal 2 en maximaal 48 sonnetten).

Als titel voor mijn bundeling heb ik gekozen voor *Een knipoog van de tijd*. Deze titel is ontleend aan het sonnet *Weekend in Oostkapelle* uit de eerste afdeling van dit eerste deel. Die afdeling heet *Wat tijd doet*. Tijd, zo is gebleken, is door de jaren heen het overkoepelende thema van mijn gedichten gebleven. Al zijn er sinds mijn eerste kennismaking met het sonnet bijna 45 jaar verstreken, het was slechts een knipoog van de tijd.

⁴⁴ Jaap Bakker, *Nederlands Rijnwoordenboek, Uitgebreide en herziene editie, 2003 (zevende druk)*

Afdeling 1: Wat tijd doet

Feestroes

De tijd schrijdt voort, hij zet steeds grote stappen
en dagen komen stuk voor stuk langszij.

We kunnen aan die maalstroom niet ontsnappen.

De laatste dag komt almaar dichterbij.

Onmogelijk dit aan je laars te lappen.

Al wil je nog zo graag, nooit keert het tij.

Al zul je de bedoeling nimmer snappen,
de tijd voert steeds zijn eigen heerschappij.

Toch is dit zware lot soms licht te dragen,
want liefde is jouw leidsvrouw door de dagen
en neemt je als een moeder bij de hand.

Ze kan de maalstroom van de tijd vertragen,
het spookbeeld van de laatste dag verjagen.
Het leven is een feestroes in haar land.

Op termijn

Hij is nog steeds niet op bezoek geweest,
passeert mijn huis, gaat aan mijn deur voorbij,
heeft blijkbaar geen belangstelling voor mij,
alsof hij de ontmoeting met mij vreest.

Zo blijft hij vooralsnog een vage geest
en laat hij mij voorlopig lekker vrij.
Ik blaas in 't leven vrolijk mijn partij,
dus lijkt het soms een schier oneindig feest.

Toch weet ik al te goed: het is maar schijn,
hij kan er best vandaag of morgen zijn.
Dan wijst hij naar de klok en zegt: "Hoog tijd!"

Want hij bepaalt het eind van mijn termijn,
verbreekt de schijn van mijn oneindigheid
en zet een punt. Ja, dat besef doet pijn.

Vader Tijd*

Gejaagde grijsaard, die als jonge god
met grote haast zich door de dagen spoedt,
die nooit eens rust, maar altijd verder moet,
verschafft slechts dit gejakker jouw genot?

Je neemt daardoor de teugels van ons lot
ter hand, bepaalt: dit heeft een mens tegoed.
Je bent een storm die nooit is uitgewoed
en maakt zo al wat duurzaam lijkt kapot.

En toch, op jou tijd vestig ik mijn hoop
voor wat me rest nog van mijn levensloop:
wek soms de schijn dat voorspoed voort kan duren

en gun me dat ik jouw bestaan vergeet,
zodat wat smal is even zich verbreedt
en één minuut verstrijkt als duurt hij uren.

**Bewerking van sonnet van P.C. Hooft met beginregel 'Geswinde grijsart die op wackre
wiecken staech' (17 februari 1610)*

Voorrecht

Jouw honger lijkt echt niet te stillen,
je eet onafgebroken voort.
Al wat passeert aan jouw pappillen
wordt door jouw kaken wreed vermoord.

Ik weet het: ik heb niks te willen;
er is geen machtelozer woord.
Ook ik ben slaafje van jouw grillen
en word door jou geringeloord.

Toch wil ik even jou vergeten;
dit nu is alles wat bestaat.
Dat dit vergaat, wil ik niet weten.

Al schrijvend meet ik met mijn maat:
het wordt in zo'n gedicht nooit laat.
Dat is het voorrecht van poëten.

Het tijdstip

En wat als wij het tijdstip zouden weten,
de dag van onze laatste ademtocht;
de tijd die ons alhier is toegemeten
kon heel nauwkeurig worden nagezocht.

Zou ik mijn leven rekken in de breedte,
intens genietend van elk klein moment?
Werd iedere minuut dan turbulent,
alsof ik op de hielen werd gezeten?

Of zou ik dan de dagen af gaan tellen,
me met het tikken van de tijdklok kwellen
en zo vergeten die te lijf te gaan?

Helaas, ik kan het antwoord wel voorspellen:
het tempo van de tijd zou nog versnellen,
intens en turbulent bleek slechts een waan.

Tijdbom

Er tikt een tijdbom snel seconden
in wat een mensenleven heet
en dat voorbij is voor je 't weet.
Aan 't eind begint geen nieuwe ronde.

Je tijd verspillen is dus zonde,
dan krijg je spijt van wat je deed,
omdat elk uur zo snel vergeleed
en niet kan worden teruggevonden.

De tijdgod richt jou niet te gronde
als jij je dagen goed besteedt,
als jij niet stilstaat en vergeet
dat tijd aan leven is gebonden.

Ik wil die tijdbom dus niet horen,
maar zijn getik blijft mij maar storen.

Dit moment

De tijd, helaas, zal nooit een tel pauzeren,
de mooiste dag gaat even snel voorbij.
Van alles wat je deed en wat je zei
zal niets, zelfs niet een fractie, wederkeren.

Een mond, hoe gulzig ook, kan niet verteren
wat opgeslokt wordt door de muil van tijd.
Hij gunt zich nimmer rust, ons geen respijt
en blijft zo heel ons leven domineren.

Toch wil ik dit moment nog even rekken,
al is het maar heel even en slechts schijn
dat jij wat langer nog bij mij kunt zijn.

Was ik de tijd, ik liet je nooit vertrekken,
ik maakte schier oneindig dit moment
nu jij nog dichter dan dichtbij me bent.

Mont Ventoux, deel twee

Voor Jan Kal

Leven is dalen van de *Mont Ventoux*,
wat Tommy Simpson niet meer kon beleven,
want hij moest in de klim reeds te veel geven
en werd, zoals Jan Kal het zei, doodmoe.

Het tempo gaat allengs omhoog en hoe!
Het lijkt of men door tijd wordt voortgedreven;
alleen bij haarspeldbochten rem je even,
want uit de bocht te vliegen is taboe.

Hiervoor geldt geen bezint eer gij begint;
al weet je dat je wind hebt nagejaagd,
toch denk je nu: was ik nog maar een kind.

Terwijl je fiets gestaag omlaag blijft snellen,
wordt durf en stuurmanskunst van jou gevraagd
en mazzel om de eindstreep uit te stellen.

De wind en de kippen

De lucht was blauw. Er was geen zuchtje wind.
Ik keek naar het gescharrel van de kippen.
Er lagen amper woorden op mijn lippen.
Mijn hoofd was als een kat die zachtjes spint.

De tijd was mij vanochtend goed gezind.
Minuut en uur, het waren slechts begrippen.
Hoe mooi, dacht ik, dit mag me niet ontglippen.
Ik kon ervan genieten als een kind.

De wind stak op, ik zag meer wolken komen,
de zon had zich verscholen achter bomen,
de eerste kippen gingen weer op stok.

Niet slechts de lucht maar ook mijn hoofd betrok,
de tijd heeft daar zijn heerschappij hernomen,
ik luister naar het tikken van de klok.

Voorbij

Ik was weer jaren jonger deze nacht:
het leven lag nog ruimschoots voor me open,
ik kon gewoon nog elke kant op lopen,
en nergens werd nog iets van mij verwacht.

Ik was student op kamers en ik dacht
dat ik ook zelf mijn lot wel kon bepalen
en dat de tijd mij nimmer in zou halen,
mijn hele lijf was vol van levenskracht.

Weer wakker dwingt zo'n droom je na te denken:
Hoe is de tijd aan mij voorbijgegaan?
En heb ik wat ik destijds dacht gedaan?

Natuurlijk, die voorbije tijd blijft wenken,
het alles-kan, de onbezonnenheid,
maar toch is het de toekomst die me leidt.

Deze dag

Ook deze dag zal weer ten einde lopen
en keert, als alle dagen, nooit terug.
De wijzer die seconden telt, telt vlug:
we hoeven niet op oponthoud te hopen.

Nog nooit is er een dag voorbij gekropen.
Hij is na eerst een vloek en dan een zucht
voorbij. Hij lijkt voor morgen op de vlucht
en zet derhalve alle sluizen open.

Dus moet ik deze dag ten volle leven:
ik bijt me vast en zuig er alles uit,
het is mijn plicht me helemaal te geven.

Het tintelt in mijn hoofd en in mijn huid
vanaf het startsignaal om kwart voor zeven
tot aan wanneer de dag wordt uitgeluid.

Glijbaan

Ooit zijn we op een glijbaan neergezet,
een duw en hupsakee, we konden glijden.
Eerst leek het leuk. Als wij de armen spreidden
dan hadden we slechts lol en dikke pret.

Die vaart, die snelheid waren je van het
en leken ons van saaiheid te bevrijden.
Het onbezorgde leven dat we leidden
hield met het glijden nog gelijke tred.

Maar dan - het is een ongeschreven wet -
kan plots dat roetsjen ons niet meer verblijden.
Ze zijn voorbij, die onbezorgde tijden.

Al doen we in ons hoofd een schietgebed,
we weten: er is niemand die ons redt,
we zijn gedoemd er straks mee uit te scheiden.

Een nieuw jaar

Het nieuwe jaar, het maakt me leeg van binnen,
want wat geweest is is voorgoed voorbij,
wat komen zal is onbekend voor mij.
Ik moet zo ongeveer opnieuw beginnen.

Wat zal het lot dit jaar voor mij verzinnen,
en maakt het mij verdrietig of juist blij?
Zal ik mij veilig voelen en ook vrij,
zal wie mij liefhad mij nog steeds beminnen?

Het antwoord is bekend, een echt cliché:
de tijd, zo zegt men immers, zal het leren;
soms zit het even tegen, dan weer mee.

Hoe het ook zij, ik kan het tij niet keren;
ik wil de tijd toch blijven zien als zee
en als ik drijf zal hij aan mij passeren.

'Let it be'

Bij Paul Mc Cartney's 'Back in the world'-tour (2003)

Soms lijkt de tijd toch stil te kunnen staan.
Ik was pas twaalf. Het lied werd fraai gezongen
en Paul en John's haast goddelijke tongen,
die spraken ook mijn tieneroren aan.

The Beatles zijn toen uit elkaar gegaan;
te veel succes had hen daartoe gedwongen.
Pas na John's dood was men ervan doordrongen:
de tijd had weer iets moois tenietgedaan.

Maar nu: ik kijk na meer dan dertig jaren
naar Bart, mijn zoon, die Paul Mc Cartney ziet:
hij zit met open mond naar hem te staren.

Als jonge god zingt hij hetzelfde lied,
dezelfde lach, dezelfde zwarte haren,
terwijl hij net als toen ervan geniet.

Stel ... dan ...

Stel dat je alle tijd bedoeld voor slapen
ook voor een ander doel gebruiken kon,
en jij de uren die je daarmee won
nooit moe werd, nee je hoefde niet te gapen.

Ja, stel dat er een wereld was geschapen
die dag èn nacht verlicht werd door de zon,
en na een dag steeds vrije tijd begon
in plaats van dat men die bijeen moet schrapen.

Hoe zou ik dan zo'n lange nacht besteden?
Wat zou ik doen met al die vrije tijd?
Zou ik dan wel genieten van het heden?

Ik vrees van niet, zeg ik met grote spijt:
ook dan was ik niet helemaal tevreden,
omdat ik wist: dit duurt geen eeuwigheid.

Dichter op de huid

Al was ik vroeger al geen ijdeltuit,
ik had een perzikhuid om zacht te strelen.
Het leven leek een spel om mee te spelen,
de wekker was nog slechts een leuk geluid.

Ik was een schattig ventje, geen schavuit,
-mijn moeder weet nog steeds een paar taferelen-
ik bouwde in mijn dromen luchtkastelen
en trok er met een toverstaf op uit.

Mijn huid werd ruw, verval wordt niet gestuit
en op den duur gaat hij wellicht vergelen.
Het went vanzelf, zo zegt mijn therapeut,
maar ik vertrouw zijn woorden maar ten dele.

Het leven volgt zijn eigen rituelen:
de tijd zit mij steeds dichterbij op de huid.

Spiegel

Vannacht werd ik niet plotseling veel ouder,
dezelfde ogen kijken mij weer aan.
Ik ben nog steeds vervuld van eigenwaan
en voel dezelfde kracht nog in mijn schouder.

Mijn lichaam wordt me met de dag vertrouwder
en is in deze wereld mijn kompaan.
Het einde voelt zo ver van mij vandaan
als sterke drank van een geheelonthouder.

Toch zie ik dat ik langzaamaan verouder
en hoe mijn lijf is achteruitgegaan.
Eens krijgt mijn hart het slag voor slag benauwder
totdat het op een dag niet meer zal slaan.

Snel wordt mijn lichaam koud en dan nog kouder
en lijkt het net of ik nooit heb bestaan.

Neiging van de tijd

De tijd heeft sterk de neiging te verstrijken,
waarop ik mij al vaak genoeg verkeer.
Het is zo gauw voorbij, een dag, een week,
je staat er elke keer weer van te kijken.

De tijd laat nimmer mededogen blijken
en nooit neemt hij een pauze of een break.
Het interesseert hem hoegenaamd geen steek
dat mensen aan zijn dadendrang bezwijken.

Wat wil de tijd toch met die haast bereiken?
Hoe komt dat wat een eeuwigheid eerst leek
in feite slechts een fractie daarvan bleek
en waarom weet de tijd nou nooit van wijken?

Het leven zou me echt veel leuker lijken
als tijd bepaalde dagen niet verstreek.

De derde leeftijd

De ouderdom komt altijd met gebreken
en mensen worden ouder ieder uur,
dus iedereen zal merken op den duur
dat leeftijd hem komt sarren met haar streken.

Het is helaas al vaak genoeg gebleken:
wie oud wordt, wordt vanzelf een beetje zuur,
verliest ook gaandeweg het heilig vuur
en dat – zo spreekt voor zich – is geen goed teken.

Ik wil dat niet. Al blijft de tijd niet steken
al is het in de herfst een beetje guur,
al razen ze voorbij de meeste weken,
ik zoek nog net als vroeger avontuur.

Dus schreef ik dit sonnet om mij te wreken
want dat werkt meestal als verjongingskuur.

Leven in de breedte

Voor A.F.Th. van der Heijden

Er is een tijd van komen en van gaan,
een wrang cliché waarmee we moeten leven.
De toegemeten tijd aan ons gegeven
daar komt na zoveel tijd een einde aan.

De wijzers blijven geen seconde staan
en ieder is ten dode opgeschreven.
We kunnen wel naar lang en duurzaam streven,
de klok blijkt ieder uur gewoon te slaan.

Het is dus zaak te leven in de breedte,
de tijd te rekken van de levensvlucht,
al is het schijn en tegen beter weten.

Probeer een gat te springen in de lucht,
het dagelijkse maal met smaak te eten
en al het sap te persen uit de vrucht.

Zwanenzang

Oudjaar 2009

Het oude jaar loopt op zijn laatste benen
en strompelt stapvoets naar de eindstreep toe.
Zijn haar is grijs, hij oogt ontzettend moe,
hij heeft een stok en kromgegroeide tenen.

Ooit heeft de tijd hem eindeloos geschenen.
Hij beet zich in de dagen vast en hoe!
Het ouder worden was voor hem taboe
dus in zijn lente bleef hij keihard trainen.

De zomer kwam en leek zo lekker lang.
Hij zat die hoogtijdagen van zijn leven
nog vol van jeugdig vuur en dadendrang.

Toen met de herfst de wolken binnendreven,
kwam langzaam het verval in hem op gang
en nu wordt reeds zijn zwanenzang geschreven.

Was ik maar

Een kind denkt soms: och was ik maar volwassen,
dan was ik elke dag mijn eigen baas,
ik lustte wel een boterham met kaas
en zat niet steeds verveeld in volle klassen.

Geen ouder zei dat ik goed op moest passen
of: "Schat, je bent te jong daarvoor helaas!"
Ik speelde voor mezelf voor *Sinterklaas*,
want als ik wou kon ik mijn geld verbrassen.

Maar eenmaal tot volwassenheid gekomen
verlangt een mens vaak naar zijn tijd als kind,
toen hij van wat nog komen ging kon dromen.

Hij weet dan dat de tijd hem heeft verblind,
dat door zijn haast zijn jeugd hem is ontnomen
en wat voorbij is nooit opnieuw begint.

Schrikkeldag

29 februari 2012

De tijd is altijd zuinig, maar vandaag
lijkt hij nu eens heel gul voor ons te wezen:
gewend om altijd maar vooruit te sjezen
gaat hij op deze schrikkeldag best traag.

Geen reden dus dat ik me hier beklaag
of god weer eens de les ga zitten lezen,
want deze extra tijd is onvolprezen.
Toch heb ik wel voor hem een kleine vraag:

waarom zo'n dag maar om de zoveel jaar
en niet er ieder jaar ons één gegeven,
of eigenlijk veel liever nog een paar?

Al zijn we dan ten dode opgeschreven,
wat extra dagen zijn een mooi gebaar:
het lijkt zo immers dat we langer leven.

De passie blijft

Ze slijten langzaam weg, mijn hersencellen
en nimmer komen er nog nieuwe bij.
Er is geen extra tijd, geen nieuw getij,
geen kans om dagen erbij op te tellen.

Nu kan ik door dit feit me laten kwellen,
me overgeven aan de tobberij,
geknars van tanden, hopeloos geschrei,
waardoor het dag na dag wat meer gaat knellen.

Ik laat me dus niet kisten door het leven:
ik leg me bij een neergang nog niet neer
en zal me of ik altijd jong blijf geven.

Al wordt het aantal cellen dus niet meer,
ik word door levenshonger voortgedreven
en ga ervoor, met passie, keer op keer.

Dit is zo'n dag

23 september 2012

Dit is zo'n dag waarop het kan gebeuren;
ik weet alleen nog niet wat het dan is.
Nu ben ik zo gezond nog als een vis,
maar straks begint mijn maag misschien te zeuren.

Wellicht zal ook mijn galblaas openscheuren,
of heb ik plots angina pectoris,
waardoor ik last krijg van benauwenis
en heel mijn lichaam paars begint te kleuren.

Of word ik door een auto aangereden
en kom ik in een ziekenhuis terecht,
waar ik bij aankomst reeds blijf overleden.

Misschien wordt slechts een kleine snee gehecht
en mag ik weer gezond naar huis, tevreden
dat ik vandaag nog niet ben afgelegd.

Slechte nacht

30 september 2012

Ik heb vannacht ontzettend slecht geslapen
en hoorde dus de kerkklok steeds weer slaan.
Omdat ik lag te draaien en te gapen,
kon ik het dromenrijk niet binnengaan.

Terwijl mijn partner snurkte, bleef ik wakker
en stond de stroom gedachten nimmer stil.
Ik voelde mij naast haar een arme stakker:
de kans dat ik nog insliep leek nihil .

De tijd, die overdag zo kan versnellen,
gaat in zo'n nacht haast tergend traag vooruit,
alsof hij jou opzettelijk wil kwellen
en zeggen wil: "Ik deel de lakens uit!"

Toch viel ik nog in slaap, rond vijf uur pas,
waardoor ik overdag geradbraakt was.

Terwijl de tijd

Terwijl de tijd minuten en seconden
als veel te gulzig monster tot zich neemt,
terwijl de klok steeds stukjes leven claimt
door elke keer de cirkel weer te ronden,

terwijl een nieuwe dag mij onomwonden
vertelt dat ik van vroeger ben vervreemd,
terwijl ik als een vluchteling, ontheemd,
steeds sneller richting toekomst wordt gezonden,

probeer ik mij te laven aan het nu.
Ik wil niet dat de tijd met mij kan sollen
of over mij de baas speelt, nondeju!

Al gaan de wijzers nog zo door met hollen,
ik schrijf een mooi gedichtje op voor u
om, even maar, de tijd te laten stollen.

Bij Bruce in *het Goffertpark*

22 juni 2013

Hij liet zich niet weerhouden door de regen
en niet omdat hij vierenzestig is.

Hij voelde zich in 't water als een vis
en kan er zo te zien nog jaren tegen.

Hij bleef maar met zijn hele lijf bewegen
en oogde als een jonge hond zo fris.
Zijn leeftijd lijkt voor Bruce geen hindernis,
alsof hij aan de tijdklok is ontstegen.

Voor hem was heel *de Goffert* volgelopen
met mensen van mijn leeftijd en veel jeugd,
die voor '*The Boss*' ook kaartjes wilde kopen.

Ik was erbij en o, het deed me deugd,
want Springsteen zong mijn hart volledig open.
Ik hoop dat dit concert mij heel lang heugt.

Jaarwisseling

2015-2016

Het jaar is moe, het slaakt zijn laatste zuchten
en buigt reeds diep het rimpelige hoofd,
dat langzaam van illusies is beroofd
en steeds meer van het leven had te duchten.

Het jaar is op, het plukt de wrange vruchten,
zo kortgeleden door de zon gestoofd,
die nu, zo lijkt het, voor zij wordt gedoofd
een laatste groet brengt tussen grijze luchten.

Het blijkt de glimlach van het nieuwe jaar,
dat al in de coulissen stond te dansen,
de wangen rood en linten in het haar.

Het neemt je bij de hand voor nieuwe kansen
en leidt je naar een lentelandschap waar
je weer alsof je jong bent kunt gaan sjansen.

Het meisje op de schommel

Moulin du Ruy, 2020

Het meisje op de schommel zwaait naar mij.
Ik knik terug. Stond ik naar haar te kijken?
Ja vast! Ze kon mijn blikken niet ontwijken,
want ik viel weer ten prooi aan dromerij.

Mijn jeugd was in die droom nog niet voorbij,
alsof de tijd gestopt was met verstrijken
en ik niet op een oude man ging lijken,
dus toen ze naar me zwaaide was ik blij.

Maar ach, die blijdschap duurde maar heel even:
het meisje is een jaar of zeventien,
haar wachten nog veel jaren van haar leven.

En mij? Nog tien? Een twintigtal misschien?
Hoe lang zal Hein mij na vandaag nog geven?
Ze had het toen ze zwaaide goed gezien.

Vraag aan *Zaagmans*

In het jaar 2020

Je weet: een week bestaat uit zeven dagen,
dus wekelijks wanneer het woensdag is,
komt *Zaagmans* al sinds mensenheugenis
de week voor ons precies doormidden zagen.

Je hoort mij dan ook niet daarover klagen,
want met dat zagen is op zich niks mis,
maar nu ik nog gezond ben als een vis,
zou ik aan *Zaagmans* wel wat willen vragen:

“Hoe zit het met mijn aantal levensjaren,
wanneer heeft u de zaag daarin gezet?
Zou u aan mij dat willen openbaren?”

Hij antwoordt niet. Hij is een vreemd sujet,
die liever zijn geheimen wil bewaren
en wacht totdat het uit is met de pret.

Elektrisch fietsgeval

Oktober 2020

Ik wilde er tot dusver niks van weten,
want was daarvoor, zo dacht ik, veel te fit:
ik had nog net als vroeger heel veel pit
en was bij lange na nog niet versleten.

Ik kon me nog met jonge gasten meten,
al dacht ik na een tochtje vaker: shit,
wat doen mijn benen pijn van deze rit
en och, wat hadden zij me laten zweten.

Dus vroeg ik laatst voorzichtig aan mij vrouw:
“Zeg schat, zou ik een stukje mogen rijden
op dat elektrisch fietsgeval van jou?”

Ze keek me aan, had zichtbaar medelijden
en zei: “Ik wist dat jij dit vragen zou,
want tja, ze zijn voorbij, je gouden tijden.”

Weekend in Oostkapelle

Voor mijn jeugdvrienden Wim en Peter (oktober 2020)

Natuurlijk, onze haren zijn wat grijs,
we hebben kraaienpootjes bij de ogen
en wegen meer dan wat we vroeger wogen:
de tijd verstrijkt en vraagt daarvoor een prijs.

We maakten alle drie een eigen reis
en kunnen dus op veel ervaring bogen.
We werden, leek het, langzaam oud en wijs,
maar nu lijkt al die tijd voorbijgevlogen.

We zitten in dit huisje immers samen
te eten wat door een van ons bereid is
en praten, lachen, noemen oude namen.

En ondertussen blijkt dat het een feit is
dat veertig jaar -we moeten het beamen-
maar nauwelijks een knipoog van de tijd is.

Hoewel

Hoewel het hek al jaren van de dam is
en niemand weet hoe dat wordt teruggezet,
hoewel het lang al uit is met de pret
en vaak het heilig vuur nog slechts een vlam is,

hoewel wat soepel was nu stijf en stram is
en ik de bodem zie van mijn budget,
hoewel wat schoon was stilaan is besmet
en wat ooit passie leek nu mak en lam is,

wil ik het liefst gewoon onnozel blijven
en ben ik elke dag weer zo naïef
dat ik het dreigend droombeeld kan verdrijven.

Ik neem het lot zo lang het lukt voor lief
en door in dit gedicht dat op te schrijven
zie ik nog steeds voldoende perspectief.

Gun mij die sensatie

We kunnen hier maar weinig tijd spenderen:
het leven is nu eenmaal kort van duur.

Ik raakte van dat schrikbeeld overstuur,
want doodgaan leek me nogal kut met peren.

De grond in om daar langzaam te verteren,
dat wou ik niet en ook niet in het vuur,
maar sinds ik hoorde over resomeren,
ben ik niet bang meer voor mijn stervensuur.

Dat ik daarna mag baden in een vat
met vloeistof en mijn lijk wordt opgelost
in drie uur tijd slechts, ja dat lijkt me wat.

Dus, nabestaanden, koste wat het kost,
wanneer ik sterf, gun mij dan die sensatie
van snel verdwijnen middels resomatie.

Portie

Als ieder ander heb ik leren spreken
en kreeg ik zo een flinke portie taal,
zodat het, leek het, voor een lang verhaal
aan woorden mij niet zomaar zou ontbreken.

Maar nu de meeste jaren zijn verstreken,
vraag ik me af: wat rest me nog verbaal?
Al ben ik nog gezond en zonder kwaal,
soms vrees ik dat mijn woordenstroom blijf steken.

Wanneer, denk ik dan, is mijn portie op?
Heb ik nog taal genoeg om lang te leven,
of klinkt het binnen korte tijd: "Ho, stop!"

Wellicht heb ik qua woorden nog maar even.
Dan drukt er ergens iemand op een knop
en blijkt van mijn verhaal het slot geschreven.